

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації

Шен І на тему:

**«Камерно-вокальна творчість європейських композиторів XIX ст.:
жанрова типологія та виконавська інтерпретація»**

на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на кафедрі інтерпретології та аналізу музики

Харківського національного університету мистецтв імені

І.П. Котляревського

«26» червня 2026 року, протокол № 14

Обґрунтування вибору теми дослідження. У спадку визнаних оперних композиторів, зокрема італійських – В. Белліні, Дж. Россіні, Г. Доніцетті, С. Меркаданте – чимало прикладів малих вокальних форм. В цілому камерно-вокальні жанри в творчості європейських композиторів набули популярності завдячуючи невеликим розмірам, простоті та пісенності, а відтак – доступності для виконавців та можливості виконання у салонах, невеликих концертних залах тощо. 1894 року американське музичне видавництво Г. Ширмера вперше зібрало цей вид репертуару в збірку «Італійські пісні». Найвідомішими є 15 камерно-вокальних творів В. Белліні, що були опубліковані збіркою у видавництві Casa Ricordi (у 1935 р.). Вона включає в себе Шість ранніх пісень (канцоньєтта «La farfalletta», три романси «Sogno d'infanzia», «L'abbandono» та «Torn vezzosa fillide» і баллату «L'Allegro Marinaro») та два цикли арієт – Tre Ariette («Il fervido Desiderio», «Dolente Immagine di Fille mia», «Bara luna che inargenti») і Sei Ariette. Окреслений спектр жанрів складає окреме видання серії «Художні пісні майстрів італійської опери» (Вибрані художні пісні В. Белліні, видано у 2013 р. в Китаї пекінським виданням, з перекладом та аранжуванням Чжан Ліпін та Цзя Тао. Пекін.) та використовуються у навчанні співу молодих виконавців. Існують класичні збірки «Arie, Ariette e Romanze Rossini, Coibran, Bellini, Malibran, Meyerbeer, Mercadante, Donizetti (1998, видання Ricordi); «Вибрані художні пісні Дж. Россіні, Г. Доніцетті, В. Белліні (видання 2007 р.) та справжні антології на кшталт «Rossini, Donizetti Bellini. Anthology of vocal works». Проте все ще маловідомими для виконавців та слухачів є, наприклад, Шість камерних арієт, «Сон» для сопрано, флейти і фортепіано С. Меркаданте.

Окрема тема – наявність в музичному мистецтві XIX ст. не тільки творчості композиторів-чоловіків, але й розквіт творчості жінок-композиторок (найбільш відомими є Ф. Мендельсон-Гензель, К. Вік-Шуман, П. Віардо), де інколи мають місце зовсім інші передумови та завдання складених опусів. Вивчення їхньої творчості актуалізує в дослідженні гендерний аспект. Камерно-вокальна творчість не була «другорядною» у

порівнянні з оперою чи іншими жанрами. Навпаки, для одних композиторів вона ставала лабораторією вокального стилю, а для інших – засадничою сферою творчого самоздійснення. У сучасній концертній та педагогічній практиці ХХ–ХХІ століть твори названих авторів дедалі активніше входять до виконавського репертуару, звучать на концертній сцені, набуваючи популярності як серед молодих співаків, так і серед професійних виконавців. Водночас їх комплексне музикознавче осмислення досі залишається недостатнім

Отже, *актуальність* пропонованої роботи зумовлена:

- постійним інтересом з боку виконавців до камерно-вокального репертуару європейських композиторів;
- необхідністю розширення репертуару сучасного виконавця за рахунок включення камерно-вокальних жанрів арієти, канцони та ін. авторства італійських композиторів;
- актуалізацією камерно-вокальної творчості жінок-композиторок ХІХ ст. в сучасній виконавській практиці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол Вченої ради №5 від 29.12.2022). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського (протокол №3 від 27.10.2022) та уточнено на засіданні Вченої ради (протокол №10 від 28.05.2026).

Мета дослідження – визначити параметри традиції та сучасної виконавської інтерпретації камерно-вокальних жанрів в творчості європейських композиторів ХІХ століття.

Об'єктом дослідження є вокальне мистецтво Західної Європи ХІХ ст., **предметом** – жанрова типологія камерно-вокальної творчості в єдності композиторського і виконавського стилю.

Матеріалом дослідження є:

- нотні тексти камерно-вокальних творів італійських композиторів (Дж. Россіні, В. Белліні, Г. Доніцетті, С. Меркаданте), жінок-композиторок ХІХ ст. – М. Малібран, І. Кольбран, Ф. Мендельсон-Гензель, К. Вік-Шуман, П. Віардо, Ж. Ланг, Л. Райхардт, С. Шамінад;
- інтерпретаційні версії циклів арієт та окремих камерно-вокальних творів Дж. Сазерленд, М. Перссон, Дж. Бертаньйоли, А. Моффо, Мара Адлер О'Келлі, Нью Юемін, У Хао, Ван Бін, Ханн, Ван Тяньтянь (сопрано), Ч. Бартолі, К. Леду, Дж. Бріделлі (меццо-сопрано), Л. Паваротті, Х. Каррераса, Джо Бріганді (тенор), Б. Лапланта (баритон); Е. Яхо, Н. Алаймо, М. Кабальє, Ч. Бартолі; Н. Анфузо, С. Е. Сампері; А. Грінвальд; М. Трейнор; М. Хорн К. Реміджо; Дженні Чень; Кевін Лі; С. Чахоян, О. Палій (Дідусенко); П. Янечкова; Є. Мей; В. Маріконди.

Методологічну основу становить міждисциплінарний підхід, який потрактовує камерність не лише як комунікативну функцію жанру, а як естетичну форму самоздійснення та особистісну стратегію творчості. Задіяно жанрово-стильовий, інтонаційно-драматургічний, порівняльний; феноменологічний методи аналізу камерності як способу мислення. Важливу роль відіграє інтерпретологічний, гендерно-інтерпретативний та системний підхід.

Інтерпретологічний підхід обумовив використання категорій композиторської та виконавської поетики як основних аналітичних інструментів дослідження. Концептуальним підґрунтям дослідження стали наукові праці Ю. Ніколаєвської (2020; 2021) та М. Гаркуші (2024).

Теоретичну базу дисертації складають наукові праці авторів з таких питань:

В дисертації залучені джерела як з історії опери, вокального мистецтва, так й такі, що стосуються творчості композиторів і виконавців, які вивчаються в межах пропонованої теми. Зокрема, це наукові праці щодо:

- *історії та теорії вокального (зокрема – камерно-вокального) співу та вокальних жанрів арії, арієти, канцонети* (Т. Буркацька; В. Гіголаєва-Юрченко; Б. Гнидь; Н. Гребенюк, Т. Мадішева, С. Brown; G. Caccini, T. Carter; R. Celletti; S. Chan; M. García; M. Elliott; A. Hughes; J. Koopman; G. Lamperti; R. Lewis; G. Mancini; M. Marchesi; R. Miller; H. Poriss; J. Potter; C. Reid; J. Stark; R. Toft; P. Tosi; A. Zelazko; Чу Сяолі);

- *дослідження жанру опери* (Б. Гнидь, І. Драч, І. Іванова, О. Стахевич; М. Черкашина-Губаренко; Чжан Ївень; M. Grempler, Cr. Headington, J. Koopman, S. Rutherford; A. Zelazko; Ділінар);

- *творчості композиторів та виконавців XIX ст.* (І. Драч; М. Жишкович; С. Маценка; Т. Молчанова; Т. Мольдерф; О. Стахевич; О. Рощенко; Лян Цзітао; М. Чернявська; S. Ballman; P. Barbier; M. Calgaro; R. Cisneros; A. Clements; C. Compton; A. Fraccarolli, M. Grempler; R. Harris; A. Tikkanen, A. Pougin; C. Dahlhaus; J. Davies; B. Draper; H. Edwards; M. Hultén; R. Jemian; B. Kendall-Davies; A. Kenny; J. Kregor; M. Lacher; J. McCormack; S. Moore, L. Mykulanynets; F. Pastura; N. Reich; S. Rodgers; C. Rosen; J. Rosselli; E. Senici; L. Stokes; F. Walker; H. Weinstock; Чи-Хун Сюй; Су Менні; Сюй Іцзюнь; Луо Ічен);

- *музичного гендерознавства* (Н. Бовсунівська; В. Гіголаєва-Юрченко; Юань Сінь; S. Cusick, P. Gossett; S. Robert; A. Rosenberg Vidigal; E. Senici; B. Sherry; A. Vidigal Rosenberg);

- *виконавства та інтерпретології* (М. Гаркуша; Л. Кияновська; Ю. Ніколаєвська; І. Цурканенко; Чжоу Чжівей; Чжан Ївень; J. Butt; N. Cook; J. Johnson; P. Kivvy; C. Lawson; D. Leech-Wilkinson; R. Taruskin).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному аналізі камерно-вокальної лірики XIX століття крізь призму жанрової, стильової, гендерної та виконавської проблематики. У дослідженні *вперше*:

- обґрунтовано камерність у вокальному мистецтві, що постає як самостійна художня парадигма композиторської та виконавської творчості XIX-XXI ст.;

- складено типологію камерно-вокальних жанрів в творчості європейських композиторів XIX ст. (В. Белліні, Дж. Росіні, Г. Доніцетті, С. Меркаданте, М. Малібран, І. Кольбран, С. Шамінад, П. Віардо, Ф. Мендельсон-Гензель, К. Вік-Шуман, Ж. Ланг, Л. Райхардт) та описано її з точки зору виконавської специфіки;

- визначено моделі камерності у вокальній творчості жінок-композиторок (від ліричної сповіді до соціально-рефлексивного вислову);

- доведено, що камерність у творчості жінок-композиторок стала однією з форм творчого самоздійснення й інтелектуальної автономії у XIX столітті.

Отримало подальший розвиток:

- розробка жанрової типології вокального мистецтва, концептів «композиторська поетика», «виконавська поетика», «виконавська стратегія»;

- гендерно-інтерпретативний підхід до аналізу музичного виконавства.

Характеристика особистості здобувача.

Шен І отримала повну вищу освіту у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського у 2022 році за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського у період 01.10.2022 – 30.09.2026 на кафедрі інтерпретології та аналізу музики (науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор НІКОЛАЄВСЬКА Ю. В.).

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці типології камерно-вокальної творчості європейських композиторів XIX ст. у жанрово-стильовому та гендерно-виконавському аспектах. Надано такі дефініції, що може стати підґрунтям для подальших досліджень. Зокрема *композиторська* поетика трактується як система принципів, за якими композитор організовує музичний матеріал. Вона охоплює: інтонаційний словник (тип мелодики), способи формотворення, гармонічне та фактурне мислення, ставлення до тексту (у вокальній музиці), модель драматургії. *Виконавська* поетика постає як сукупність інтерпретаційних стратегій, спрямованих на розкриття закладених у творі художніх смислів, як модель актуалізації сенсу, – система засобів, за допомогою яких виконавець перетворює нотний текст у художній результат. Вона охоплює звуко- і формотворення, виконавську драматургію як роботу з часом (темп, агогіка), артикуляцію, динаміку, тембр, смислову інтерпретацію образів.

Матеріали дисертації можуть бути використані в лекційних курсах з історії та теорії світової музичної культури, навчальних дисциплінах з історії вокального мистецтва, аналізу та інтерпретації музики, у практичній

діяльності співаків та музикологів, а також для подальшого наукового дослідження з проблематики камерно-вокального виконавства.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на кафедрі інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського. Основні положення роботи були оприлюднені у виступах на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: III м/н науково-творча конференція «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 13-14.02.2023, онлайн); IV м/н науково-творча конференція «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 14.02.2024, онлайн); м/н науково-творча конференція наукового проекту «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (11-12.02.2025); м/н науково-творча конференція наукового проекту «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (18-19.02.2026).

Структура роботи. Структура дисертації, виклад матеріалу і оформлення здійснені відповідно до вимог, що пред'являються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Робота складається зі Вступу, трьох Розділів з підрозділами, Висновків, Списку використаних джерел і Додатків. Загальний обсяг дослідження становить 239 сторінок, з них основного тексту – 206 сторінок. Список використаних джерел складає 159 позицій, з них іноземними мовами – 110, зокрема китайською – 18 найменувань.

Публікації. Основні положення роботи відображені в 3 публікаціях – статтях в спеціалізованих наукових виданнях категорії «Б», затверджених МОН України, напрям «мистецтвознавство»:

Шен І (2025). Естетика камерності у творчості жінок-композиторок XIX століття (на прикладі вокальних жанрів). *Аспекти історичного музикознавства*, вип. XL (40). 136–153. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-40.07>

Шен І (2026). Композиторська і виконавська поетика камерно-вокальних жанрів у творчості В. Белліні. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. Вип.78. Харків: ХНУМ. 154–167. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-78.08>

Шен І (2026). Стильові засади камерно-вокальної лірики XIX ст. *Культура України*. Вип. 93. Харків: ХДАК. 142–150. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.093.15>

Характеристика особистості здобувача.

Тан Цзіньюй отримав повну вищу освіту у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського у 2022 році за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського у період 01.10.2022 – 30.09.2026 на кафедрі інтерпретології та аналізу музики (науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор НІКОЛАЄВСЬКА Ю. В.).

Оцінка мови та стилю дисертації Дисертація написана українською мовою, є грамотною, містить достатньо чіткі стильові орієнтири, спеціальну

термінологію. Стил ь викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Шен І у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на базі кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація Шен І на тему «Камерно-вокальна творчість європейських композиторів ХІХ ст.: жанрова типологія та виконавська інтерпретація», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Концепція дослідження ґрунтується на розумінні феномена камерності як особливого типу художнього мислення, що визначає специфіку композиторської поетики, жанрової системи та виконавської інтерпретації камерно-вокальної музики ХІХ століття. Зміст дисертації відповідає визначеній меті; поставлені здобувачкою завдання повністю розв'язано, основні положення дисертації мають наукову новизну.

Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Зміст дисертації повністю відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво.

Результати дисертації пройшли апробацію на 4 науково-практичних конференціях, основні положення відображено у 3 наукових публікаціях.

2. Викладене дозволяє дійти висновку про те, що дисертація Шен І на тему «Камерно-вокальна творчість європейських композиторів ХІХ ст.: жанрова типологія та виконавська інтерпретація» має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної сфери музичного мистецтва в Україні. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію Шен І на тему «Камерно-вокальна творчість європейських композиторів ХІХ ст.: жанрова типологія та виконавська інтерпретація», до захисту на здобуття ступеня доктора

філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на кафедрі інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
академік Академії наук ВШ України,
в.о. завідувача кафедри
інтерпретології та аналізу музики
ХНУМ імені І.П. Котляревського
Людмила ШАПОВАЛОВА

